

"ปาย" กับตัวตนที่เลือนอยู่

นำเสนอเมื่อ : 15 ธ.ค. 2552

ปายเมืองท่องเที่ยวที่ถูกหลายคนตั้งคำถามถึงตัวตนของตัวเอง

จะเป็นเรื่องดีหรือร้ายก็ไม่รู้ สำหรับเมืองเล็กๆในอ้อมกอดแห่งขุนเขาอย่างเมืองปาย จ.แม่ฮ่องสอน ที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นไม่หยุดหย่อน ยิ่งช่วงปลายปีแบบนี้รับประกันได้ว่าจำนวนที่พักต้องมียอดการจองยาวเป็นหางว่าวต้นขามปี

เรื่องดีของการที่มีคนมาเที่ยวเยอะๆก็คือ ทำให้เศรษฐกิจของเมืองปายคล่องตัวตามไปด้วย แต่ก็มีกระแสความเป็นกังวลของคนปายเองที่กลัวว่า ระบบการท่องเที่ยวที่ถาโถมเข้าสู่อปายทุกวันนี้ กำลังจะฆาปายให้ตายลงอย่างช้าๆ

คนปาย มองปาย

ประเด็นเรื่องการท่องเที่ยวของเมืองปายนี้ ได้มีการถูกหยิบยกขึ้นมาพูดคุยกันในหลายเวที ทั้งในระดับท้องถิ่น และในแวดวงการท่องเที่ยว ซึ่งต่างเป็นห่วงว่าปรากฏการณ์ แฟชั่น อิน ปาย ของคนไทย จะกระตุ้นให้เมืองนี้ห่างหายจากตัวตนที่แท้จริงของปายเร็วมากขึ้น

เราจะเห็นได้ว่าภายหลังจากที่เมืองปายเริ่มเป็นที่รู้จักแพร่หลายในวงกว้าง ก็เริ่มมีการลงทุนของภาคธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องกับ อยางโรงแรมที่พักต่างๆเป็นต้น และบ่อยครั้งที่มีการโปรโมตความเป็นปายไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของคอนเสิร์ต การแต่งงาน ดูหนัง ฟังเพลง ที่ทางผู้จัดงานหลายๆแห่งมองว่าปายนี้แหละคือชุมทองของการจัดงานเหล่านี้ เหล่าคนปายก็ได้เพียงแต่มองบ้านเกิดเมืองนอนของพวกเขาที่แปรเปลี่ยนกันตามยุคกรรม

จริตคนเมืองที่นำมาเสริมใส่ในปาย

เจริญศักดิ์ เลิศมงคล พยาบาลวิชาชีพระดับชำนาญการ และนักดนตรีผู้ลมหลงในเสน่ห์ของเมืองปายถ่ายทอดความรู้สึกที่มีต่อเมืองปายได้ับสียงเพลง ฟันเพูเขาเป็นคนแม่ฮ่องสอน หลังจากเรียนจบพยาบาลก็ย้ายมาประจำอยู่ที่ปายและไม่เคยจากปายไปไหนอีกเลย จากวันนั้นจนถึงวันนี้ก็เป็นเวลากว่า 15 ปีแล้ว

"ที่แรกกะว่าจะอยู่แค่ปีสองปี แต่กลับหลงรักที่นี่เพราะความเรียบง่าย ปายว่าเป็นเมืองที่มีวิถีชีวิต 15 ปีก่อน ปายเจียบมากทุ่มหนึ่งก็ไม่มีคนเดินกันแล้ว รานอาหารมีน้อย แต่ก่อนเราจะขี่มอเตอร์ไซด์ไปไหนสักที่แปบเดียวก็ถึง แต่ตอนนี้รถมันติดไปหมด คนต่างถิ่นก็เยอะ เมื่อก่อนเราเคยรู้จักกันหมด แต่เดี๋ยวนีเราเดินไปในชุมชนเราแทบเหมือนคนแปลกหน้า บางชุมชนเป็นอีกรูปแบบที่ไม่ใช่ปายไปเลย"เจริญศักดิ์เล่าเปรียบเทียบระหว่างอดีตและปัจจุบัน

เจริญศักดิ์มองว่า สาเหตุที่ปายเปลี่ยนไปมากขนาดนี้ เพราะเราหนีความเจริญไปไม่พ้น มีคนพยายามจะตีความปายไปในหลายๆรูปแบบอย่าง เมืองโรแมนติก, เมืองศิลปะ เมืองดนตรี แต่วापายเป็นเมืองอะไรกันแน่ เจริญศักดิ์มองว่า อยากให้เป็นเมืองนาอยู่ ไม่ใช่เมืองที่ฟุ้งเฟ้อ ผู้คนแห่กันเข้ามาขนาดนี้ เขาบอกว่าปายเป็นเมืองแพชั่น ใครๆก็อยากมาสัมผัสปาย บางคนก็ผิด้วงว่าปายไม่มีอะไร แต่ไม่เคยถามตัวเองว่ามาปายเพื่ออะไร

หลักกิโลเมตรเมืองปาย หรือสำคัญที่ใครหลายคนขาดไม่ได้

"มีคนมาเที่ยวมันก็ดีระดับหนึ่ง แต่วิถีชีวิตเรื่องอาหารการกิน การใช้ชีวิตมันเปลี่ยนไปหมด ตอนนี้ธุรกิจทุกสายมุ่งเข้าปายหมดไม่ว่าจะเป็นเกสเฮาส์ หรือว่า บริษัทใหญ่ในกรุงเทพฯมีนามสกุลปายหมด คนพื้นที่เองก็อดอยากที่หนีไปหาที่ใหม่ ที่ไกลๆมีเสรีกับการใช้ชีวิตมากขึ้น มีหลายเวทีที่พูดคุยกับเรื่องนี้ ว่าการท่องเที่ยวปายจะยั่งยืนไหม ปายจะเดินต่อไปในทางไหน แต่ตอนนี้ยังไม่มีผู้นำที่มีพลังพอ"เจริญศักดิ์กล่าวด้วยความอัดอั้นใจ

แต่คนปายก็ยังคงเป็นคนปาย ที่ต้องอยู่กับปายไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่ เมื่อทำอะไรก็กับความเจริญที่ไหลบ่าเข้ามาไม่ได้ ก็หันหลังกลับไปสู่นิยามของมนุษย์เสียเลยดีกว่า ดังที่ **สันโดษ สุขแก้ว** กำลังกระทำอยู่ขณะนี้ "**โฮมสเตย์โฮมสเตรย์**" โฮมสเตรย์บ้านพักแบบชนเผ่าที่จะพาผู้พัก ไปปลูกข้าว ไร่ นา นอนเล่นกลางทุ่งนา ซึ่งเขายืนยันว่านี่แหละปายที่แท้จริง รากของปายดั้งเดิม คือ วิถีแห่งเกษตรกรรมไม่ใชการท่องเที่ยว เพราะเหตุนี้ครั้งหนึ่งสันโดษจึงเคยได้รับขนานนามว่า "**ผีบาแห่งเมืองปาย**"

สันโดษเป็นคนปายโดยกำเนิด เห็นปายตั้งแต่ยังไม่เกิดหน้าตาเลย เขาเล่าให้ฟังว่าเห็นนักท่องเที่ยวมาปายครั้งแรกเมื่อสามสิบปีที่แล้ว ตั้งแต่สมัยเขาอยู่มัธยม

ร้านไปสกรัดมากมาย หรือนี่คือตัวตนของปาย?

"ฝรั่งเข้ามาเที่ยวธรรมชาติ มาดูคันทนา นอนเตียงนา นอนแบบไม่คิดอะไร วิถีชาวบ้านก็เอาผ้าห่มมาให้เอาข้าวเอาปลามาให้กิน เพราะตอนนั้นไม่มีรูปแบบของเมืองท่องเที่ยว แต่ตอนนั้นภาพแบบนี้กลายเป็นเกสเฮาส์ในอุดมคติไปแล้ว"สันโดษเล่า

เขาเล่าต่อไปว่า ตอนนั้นปายโตด้วยตัวเอง มีเรื่องยาเสพติดบ้าง หลงๆมีคนไทยติดสอยห้อยตามมา เริ่มมีพัฒนาการแรกๆจัดการดีเงินเขาถึงชาวบ้าน จับจ่ายใช้สอยในชุมชน นานวันเขาปายเริ่มเปลี่ยนผู้ประกอบการที่ชาวบ้านเป็นเจ้าของหายไป

ความเชื่อของคนมาปายมันเปลี่ยนโดยสิ้นเชิงจากมาดู ภูเขา หุบผา ต้นไม้ คุณไทยมองแค่ตัวเมืองความโรแมนติกใส่หมวกพรหม ในอากาศหนาว ไปกินกาแฟ และถ่ายรูปกับหลักกิโลเมตร, คุณในปายทิ้งทุ่งนามารับจ้าง หลักกิโลเมตร กลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เมืองปาย ผู้นำก็ถามกระแสจัดงานแต่งงานรอยคู่บารุง วาเลนไทน์บาง เตะบอลบาง มันไม่ได้มีความเป็นปาย ชาวบ้านเขาเขาใจว่าเขาคงทำงานแล้วได้เงิน ถ้าเรามองในระยะยาวมันไม่ยั่งยืน ฉะนั้นควรช่วยกันดูแล ผู้นำต้องกระตุ้นชาวบ้านเปลี่ยนความคิดตัวเอง

แม่ห้าปาย สายน้ำที่ไหลผ่านความเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัย

"สำหรับส่วนตัวผมที่ทำได้ก็คือ โฮมสเตรย์ที่อนุรักษ์พื้นฐานชีวิตมนุษย์ ส่วนใหญ่จะรับฝรั่งที่ต้องการท่องเที่ยวด้วยความรู้สึกเป็นส่วนตัว พวกยุโรป อเมริกา ญี่ปุ่น แม้แต่เกาหลี เค้ายังกบอกเลยว่าเขาไม่มีวิถีวัฒนธรรม ไม่รู้อะไรเกี่ยวกับตัวเอง เขาอยู่เพียงวาระระดับหนึ่งของความเจริญ เขาสูญเสียทุกอย่าง"สันโดษเล่าประหนึ่งจะเตือนว่าปายอาจจะเขาสู่วิถีที่สูญเสีย เมื่อความเจริญพุ่มพุกอย่างเต็มคราบ

และแค่นั้น ก็ไปได้เรื่อยๆ

คนปายอีกคนหนึ่งที่มีสถานะเป็นผู้ประกอบการท้องถิ่นด้วยอย่าง **สถาพร บุญตันกัน** เจ้าของรีสอร์ทบ้านระเบียงปาย เขาเป็นคนปายโดยกำเนิดเช่นกัน เขามองว่าการท่องเที่ยวของปาย มองได้สองทางทางแรกคือธุรกิจปายตัวอย่างน้อยคนปายมีอาชีพ แต่ถ้ามองอีกทางหนึ่ง คือ ความเจริญมันเขามามากเกินไปไม่ใช่ไม่ยากให้ปายเจริญ แต่มันเหมือนวันฉัตรมงคลดำรงชีวิตของคนปายไม่เหมือนเดิม

"เรื่องความเปลี่ยนแปลง ที่ปายมีคนได้ คนอีสาน แทบทุกภาครวมกัน แต่ทุกคนไม่รู้จักกัน คนที่เราเคยรู้จักบางตาไปเยอะ สิ่งหนึ่งที่ผมเห็นชัดว่าปายเปลี่ยน คือ หมู่บ้านป่าขาม เมื่อก่อนมีแต่คนป่าขามแต่ตอนนี้มีแต่นายทุนที่เขามากวนซื้อที่ดิน หมู่บ้านป่าขามในตอนนี้นั้นเหลือคนพื้นถิ่นจริงๆแค่10% เท่านั้น แทบไม่เหลืออะไรตรงเดิม"สถาพรกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงที่เขาเห็น

สะพานประวัติศาสตร์ข้ามแม่น้ำปาย เอกลักษณ์หนึ่งของเมืองปาย

สำหรับเขาแล้วปายเป็นเมืองคลาสสิก มีคนบอกว่าปายและทะเลแล้ว ก็หนักใจกันมาก เขาอยากให้เมืองครีโตรงครหนึ่งยื่นมือเข้ามาช่วย นักธุรกิจที่ลงทุนในปายก็หาใหญ่เหมือนกัน จะไปห้ามคงยากเพราะเขาลงทุนเยอะมาก

"ถ้าต้องการหาความเป็นปายจริงๆ ต้องออกนอกเมือง อยู่ในเมือง บอกตรงๆมองหาความเป็นปายไม่ได้ เคยมีการรวมตัวกันของคนปายโดยเฉพาะ ที่ออกมาช่วยกันควบคุมพวกแรนคาต่างๆ แต่มันทำได้ยาก ผมว่าผู้ประกอบการส่วนมากหวังผลเกินไป บางคนมาจากโตมาขายของแค 3 เดือน ช่วงที่คนเยอะๆแล้วก็กลับไปแล้วรอช่วงคนเยอะๆก็เข้ามาใหม่"สถาพรเล่าถึงที่เกิดขึ้นกับปาย

ทั้งนี้ในฐานะผู้ประกอบการคนหนึ่งของเมืองปายเขามองความแตกต่างของผู้ประกอบการท้องถิ่นกับต่างถิ่น คือ คนท้องถิ่นไม่เยอะที่ฝึกเล็กๆ ควบคุมปริมาณคนได้ ต่างจากผู้ประกอบการต่างถิ่นที่เป็นนายทุนใหญ่ที่ทุนหนา

อย่างไรก็ตามสถาพรยังคิดในแง่ดีว่า เพราะทุนต่างถิ่นที่ลงทุนมหาศาลในปายนี้แหละจะเป็นตัวช่วยพยุงปาย เพราะนักธุรกิจเหล่านี้คงไม่ยอมให้ปายเจ๊ง หากปายไม่รอดมันก็หมายถึงธุรกิจของพวกเขาไม่รอดเช่นกัน ดังนั้นหากเขาไม่จำกัดดูแลระบบจริงๆ พวกเขาเจ็บหนักกว่าพวกเราทุนท้องถิ่นแน่ๆ

"บริบทการท่องเที่ยวของปายผมเชื่อว่าคงเดินได้อยู่ แม้มันจะถูกมองว่าทะเลาะ แต่มันคงไม่มีทางที่จะร้างคนไปเลย"สถาพรกล่าวถึงทิศทางปายในอนาคตอันไกลที่เขามองเห็น

นานาสีอีตเมืองปาย

ชาติพันธุ์สำคัญที่ปาย

ฟังความจากคนพื้นเพปายมาแล้วลองมาฟังจาก **อำนาจ ศรีสมบัติ** ตัวแทนจากกลุ่มศิลปินลุ่มน้ำปาย คนกระบี่ที่หนีสีนามีมาอยู่ปายกันบาง อำนาจมาอยู่ปายได้ 5 ปีแล้ว เขารักปายไม่ต่างจากคนที่เกิดที่ปายเลย

"มีคนสงสัยถามว่าการท่องเที่ยวให้อะไรคนปาย คำตอบที่ผมอยากบอกก็คือ ที่ดินแพงขึ้น ธุรกิจวิถีชาวบ้านเปลี่ยนไปเนื่องจากระบบทุนนิยมเข้ามาเรื่อยๆ ชาวบ้านที่ขายที่ เขาก็ต้องโอเค อยากขายที่ก็ขายที่ดินไปได้ รวย แดกกลุ่มที่เป็นชาวนาพอขายที่นาไป วิถีก็เปลี่ยนไม่ทำนาซื้อรถดูไปวิ่ง ไซเงินหมดก็จะเป็นลูกจ้างในรีสอร์ทที่ดินเดิมตัวเอง"อำนาจกล่าว

ภาพลักษณ์บริบทต่างๆมันถูกบิดเบือนไป เพราะความคิดของนักท่องเที่ยวด้วย จริงๆแล้วจะโทษคนปายอย่างเดียวก็ไม่ถูกนัก นักท่องเที่ยวแหละตัวสำคัญ ตลาด 100 ปี ที่อื่นเขาหวงเก็บไว้จะตาย ที่ปายเทศบาลเซ็นด์หรือทิ้ง เอาเต็นท์มาลงชาวโพลน พูดแล้วของขึ้น เราก็ไม่สามารถห้ามได้กับระบบทุนนิยม คนที่มาเที่ยวเพียงขนาดไหนรู้ไหม ขนาดบางคนมาแล้วต้องไปไหวหลักกิโลปาย ถ้ายรูปกอดเสาหลักกิโลเมตร มันเปื้อนไปหมด

"ความจริง คือ ผมเพิ่งประจักษ์ไปที่หน้าที่ว่า การอำเภอปายมาอาทิตย์ก่อน เอากลุ่มชาติพันธุ์มาประจักษ์ ประจักษ์เรื่องตลาดชายของ เดิมทีถนนคนเดินปาย ก็คือ การที่มาจากบารวมทั้งชาวเผ่ามาปูพื้นขายของจุดเทียน คนเผ่าคนแก่มานั่งขายตรงไหนก็ได้ สองสามปีต่อมาเทศบาลก็มาทำถนนคนเดินแบบเป็นระบบปีแรกก็ยังไม่พอถูไถไปได้ แต่มันปีนี่คนขายมาเป็นสิบปีไม่มีที่อยู่ ไหลคนที่อื่นเขาทั้งหมดเดือนละหาพันถามหนอยวาวชาวบานชาวเขาจะเอาเงินจากที่ไหนมาเช่า

สินค้าชนเผ่าที่ดูจะขายฝรั่งได้ดีกว่าคนไทย

เราก็ประท้วงให้เปิดถนนเส้นวัฒนธรรมให้เขา
ก็ตกลงก็บว่าจะมีถนนสายวัฒนธรรมให้พวกชาวเผ่ากับคนพื้นเดิมให้มีที่ขาย"อำนาจกล่าวถึงสิ่งที่เขาต่อสู้ในปาย

ความเป็นปายที่แท้จริงที่อำนาจมอง คือ ธรรมชาติ ชนเผ่า,วิถีทางวัฒนธรรม คือองค์ประกอบหลักๆ
ส่วนนิยามความเป็นปายต่างที่วา โรแมนติก อินดี้ เมืองดนตรี มันคือมายาที่แต่งเติมเขาไป

ในเรื่องชาติพันธุ์นี้สอดคล้องกับความคิดของสันโตษะเช่นกัน สันโตษะกล่าวว่า
หากต้องการแสวงหาความเป็นปายที่แท้จริง แต่ถามว่าตัวตนของปายแท้จริงแล้วคืออะไร สันโตษะตอบได้ทันทีว่าคือ
ความหลากหลายของชาติพันธุ์ ดึงชนเผ่าควอรอนุรักษ์วิถีตัวเองไว้อย่างเหนียวแน่น ตัวตนของปายจึงจะไม่สูญหาย

สำหรับสิ่งเรียกร้องของคนปายหลากหลายอาชีพ ดูเหมือนว่าจะมีข้อหนึ่งที่ทุกคนเล็งเห็นเหมือนกันคือ
ปายควรจะมีองค์กรใดองค์กรหนึ่งเข้ามาดูแลเมืองท่องเที่ยวยอดนิยมแห่งนี้ได้แล้ว ก่อนที่จะสายเกินไป.

<http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=9520000152435>

เพลง [ปายอินเลิฟ](#) คิว วงฟลัวร์ Flure Pai in Love

ชื่อเพลง : ปายหนาว

คำร้อง-ทำนอง-ดนตรี และขับร้องโดย : ดวงฤทัย ดีแจ่ม (กบ)

เรียบเรียง : ชีระพล คงพันธุ์

ความยาว : 3.36 นาที

<http://bignose.exteen.com/20091125/mv-pai-in-love-flure>

<http://www.lampang108.com/wb/read.php?tid-2094.html>